

POETICA STĂNESCIANĂ

clasa a XII-a

Ne mai întrebăm, oare, câteodată, unde sunt și ce mai fac poeții? Mai ales, aceia care au rămas doar o amintire frumoasă și dorm, nestingheriți de nimeni, prin anticariate sau biblioteci? Se mai hrănesc, ei, în lumea de dincolo, tot cu Poezie, tot cu *necuvinte*?

La 31 martie, Nichita Stănescu ar fi împlinit 80 de ani. Îngerul l-a strigat, într-o zi de 13 decembrie 1983, probabil, ca să-l mustre: „Ce-ai făcut cu inima ta? / Ce-ai făcut, bă, cu inima ta?” Lăsând în urmă *Noduri și semne*, Poetul a plecat, ușor copleșit de *Măreția frigului*...

S-au scris mii de pagini despre lirica stănesciană, exuberantă în *Sensul iubirii*, vizionară în *Operele imperfecte* sau ermetică în *11 elegii* și s-a insistat, pe bună dreptate, asupra faptului că Stănescu a revoluționat „limbajul poezesc” și a continuat nobila stirpe a marilor moderni: Arghezi, Barbu, Blaga, Bacovia. În schimb, crezul său artistic (extrem de bine conturat în *Respirări*, *Cartea de recitare*, *Amintiri din prezent*, *Antimetafizica*) parcă a fost dedicat uitării. Credem că orice itinerar critic trebuie să fie devansat de o sondare atentă a principiilor de estetică și poetică, fiindcă ele reprezintă chintesența creației propriu-zise. Tocmai de aceea, nu-l putem evoca pe Nichita Stănescu, fără să ne re-amintim (fie și lapidar) ceea ce el însuși scria despre Poezie și despre Poet.

Fiind asemeni celebrei Galatea (de care se îndrăgostise Pygmalion), Poezia este cea care dă - cu adevărat - viață poetului și nu invers. Simpla potrivire a cuvintelor „ce din coadă au să sune” (Eminescu) nu are nimic în comun cu Poezia. Dacă n-ar fi teroarea realității lingvistice, Poezia n-ar adopta cuvintele, nu s-ar lăsa exprimată prin ele și cu atât mai mult n-ar accepta să fie „înfrumusețată” de rimă și de ritm, adevărate farduri fade: „Poezia nu ține de prozodie și nici măcar de cuvânt (...). Nici rima, nici ritmul nu sunt altceva decât farduri. Poezia se folosește de ele, cum se folosește și de cuvinte, numai din răsfăț și din întâmplare.” De aici, și „acea tendință a poeziei de a deveni metalingvistică, deasupra laturii materiale a limbajului, revendicându-se totodată noțiunilor (...), situându-o într-un cosmos egocentric sau excentric, dând însemnătate și sens fenomenului esențial”. Refuzând categoric juvenila „cosmetizare”, Nichita Stănescu așază versul în dreptul unei stele, cosmicizează Poezia, întorcând-o la originaritatea ei esențială. Călăuze îi sunt deopotrivă Orfeu și, îndeosebi, legendarul Amfion al cărui cântec face să crească zidurile cetății, cărămizile așternându-se singure. Într-un fel, Poezia e „desenul primitiv” al frumuseții fără chip și fără nume. E „pipăitul pur” al lui Homer, care vede cu ajutorul cuvintelor încrâncenata luptă pentru Troia. E plăcerea de a crea, nu și trufia severei judecăți. Poezia nu e „rațiunea pură” (Kant), ci balansul inimii, respectiv tainica „mișcare a sentimentelor”. Uneori, Stănescu imaginează o „poezie pulsatorie”, care să imite bătăile inimii, să redea întocmai ritmica lor. E, de altfel, o idee sensibilă, transfigurată într-o cunoscută *Ars poetica*: „Îmi învățam cuvintele să iubească / le arătam inima / și nu mă lăsam până când silabele lor / nu începeau să bata”. Alteori, el consideră Poezia drept „inefabila știință a sentimentelor exprimate prin cuvinte” sau „un organ al evoluției simțurilor omului”. Nu în ultimul rând, Poezia înseamnă „hemografie”, adică „scriere cu tine însuși”, cu sângele tău, așa cum a făcut-o, în ultima clipă, Serghei Esenin, poate singurul „hemograf autentic”. Fenomen subiectiv, defnibil abia la modul tangențial, Poezia rămâne un sinonim al fericirii vorbirii, un miracol al întâmplării că ești, că vei supraviețui, pentru că ele, cuvintele devin prin scriere „partea cea mai rezistentă a trecătoarei noastre ființe”.

Pentru Nichita Stănescu, noțiunea de poet este superioară artei scrisului și, în special, noțiunii de scriitor: „Arta scrisului și noțiunea de scriitor cuprind pe prozatori, dramaturgi și esești. Poeții adevărați nu sunt scriitori, ei sunt și scriitori. Dacă prozatorul poate inventa, dacă pictorul poate avea viziuni, poetul inventează în măsura în care este și prozator, are viziuni în măsura în care e și pictor”. Dar acest visător incurabil și hipersensibil nu a „inventat” Poezia, ci însăși natura umană i-a revelat-o ca unui receptacol singular al existenței. El doar a exprimat-o: „Poetul autentic nu inventează. El exprimă poezia din oameni, descoperă poezia din oameni, își modifică destinul după destinul poeziei

din oameni, ca să fie crezut și eficient”. Fiindcă Poezia nu are un etalon, încarcerarea poezilor, în așa-zise clasamente, e ridicolă, aberantă și extraliterară: „Clasamentele poetice nu sunt altceva decât o invazie a clasamentelor de fotbal în poezie.” Cel ce se scrie pe sine - purtat de dorul Paradisului pierdut - este sau, pur și simplu, nu este Poet. Poezia nu e o competiție unde se împart laurii nemuririi. Concurezi cu Idealul propus, cu cea mai frumoasă promisiune făcută „duhului” tău! Dacă ești sau nu Poet, poți afla privindu-te, auster, până la ruina oglinzii: „Se știe, sperăm, că un poet este mare sau de nimic, numai față și față de sine însuși. În poezie nimeni nu se concurează cu nimeni. Totul este să fii poet, și dacă ești tu singur o știi, tu singur ești măreț sau jigodie, și, asta, numai față de tine însuși”. A vorbi despre biografia Poetului este o gravă eroare similară cu împământenirea îngerilor. Nu putem face biografia unei inimi; o putem - cel mult! - descrie. Adesea, posteritatea nedreaptă, preocupată doar de „răutăți și mici scandaluri”, strivește nimbul poetului, pentru a-l arunca, apoi, în „adâncimi de întuneric”. Și totuși, Poetul nu trăiește în lume, ci lumea întreagă trăiește în el și numai prin el. Cine este al tuturor, de multă vreme și de prea mult suflet, nu-și mai aparține: „Mi-aș îngădui să spun că de fapt poetul este proprietatea privată a poporului său, a statului său și că el nu se are nici măcar pe sine.” Prin urmare, conceptul de „biografie” sau „viață personală” nu i se poate aplica Poetului în accepțiunea ștearsă, comună, extrem de prozaică. Poetul se aseamănă întrucâtva cu soldatul. El luptă în numele patriei „de pământ” și de litere. Viața lui e totuna cu praful îndelungatelor drumuri, cu pulberea din războiul cuvintelor: „Poetul ca și soldatul / nu are viață personală. / Viața lui personală este praf / și pulbere”(Poetul ca și soldatul).

Poetul Nichita Stănescu a văzut zâne, căci era un „zânat”. El a trecut prin anii sterpi, îmblânzind răul veacului cu bătăile inimii sale și proclamând *O* (nouă și tulburătoare) *viziune a sentimentelor*; mai exact, o semantică a lor. Să-l sărbătorim și - mai ales! - să-l iubim pentru uluitoarea și inconfundabila lui biografie: OPERA!

prof. Lucaciu Marcel,
Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău